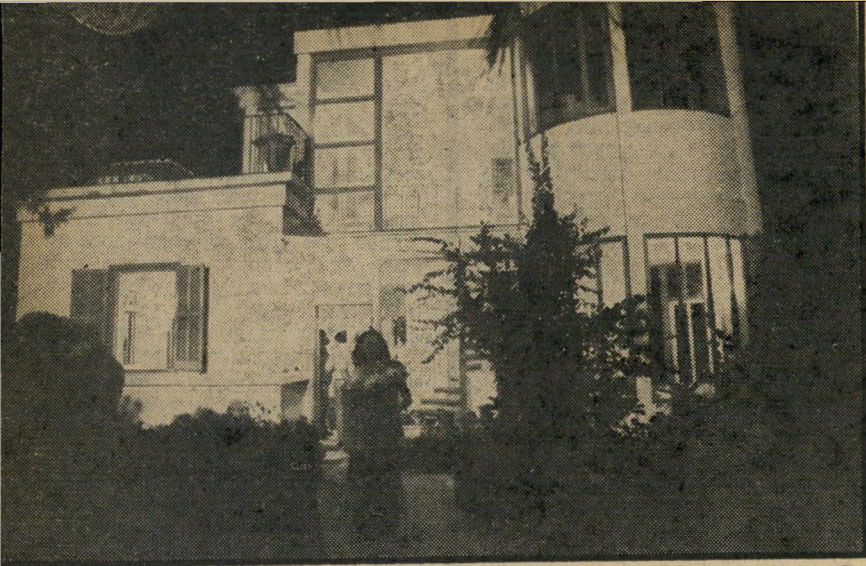

בית אלון הים

ביתו של הזקן

הבית בשכונת גביליה של אז בגבול יפו-בתים של היום, בו בילה יצחק שדה את השנים שאחרי מלחמת העצמאות. הבית, השוכן על צוק כורכר מעל הים, בטימשת זיכרון קדושים, היה באותן שנים מקום התכנסות ליוצאי הפלמ"ח שבאו לשמוע תורת חיים מפי הזקן, להעלות זיכרונות ולערוך זכאים וקומדיצ'ס עד אור הבוקר. בנו של שדה, יורם, שיפץ את הבית והפך אותו למעין טירה קסומה בטינגון אוריינטלי.

תום, והוא נשא אותו במעיין-חרדו. יגאל אלון סיפר על יצחק שדה בתפי קיד הסניגור. הוא תיאר את המישפט ש' נערך לו עצמו לאחר שאיגן את הררי גתו של בדווין שהיה אחראי לרצח השור מר אלכסנדר זייד. שדה ביקש להימנע מר כח במישפט כמשפיק וכאשר נראה ש' אלון ייענש, עמד לצידו ואמר: „אני אחי ראי בדיוק כמותו. אם תדונו אותו לחובה, הייבתם גם אותי. אם הוא זכאי, הרי ש' הוא פטריט ויש לטפוח לו על השכם. אם תמצאו אותו יאשם, הרי שהוא רוצח דינו — מוות. אז תצטרכו להחלי את גורו הדיון גם עלי. חבר השופטים, שכלל את יעקב דורי, משה סנה ואליהו גולומב, לא פסק בדיון עד עצם היום הזה.“ סיים אלון, הנוכחים נשמו לרווחה.

חיים גורי חתם את הערב בקריאת שניים משירי נתן אלתרמן.

מי שהוכיח שלא חל בו שינוי ניכר משך 30 השנים שחלפו היו סולמן הגדול ואשתו שרה (הוריהם של חופני ויהור כהן) שבישלו על האש כמות עצומה של כדורי פלאפל, תיבלו אותו בסחוג וימיני גיוע, הגישו קפה שחור בפינג'ן ואירי גנו שירה בציבור.

הערב אורגן עלידי שירות ההסברה של משרד-התינון, ומאחר מדי התברר שאני שי השיחות לא דאגו להודיע לרבים מ' וותיקי הפלמ"ח על האירוע. כך נעדרו ממנו דמויות ידועות כי יצחק רבין, שמ' עון (קוף) אבידן, משה דיין וישראל גלילי. אחד הנמקים של אנשי שירות ההס' ברה להצגת הטקס היה, לדיבריהם, חיי לופי השליטון. „אילו עשינו מזה טקס גדול ורבי-מישתתפים, זה היה עלול לערר רר חמתם של כמה אנשים בשליטון החדש ומזה חששנו“ הודה אחד המארגנים.

רבין, ישראל ליברטובסקי, מולה הכהן, פרופסור יהודה ברקאי, אליהו בן-חור ועוד כמה עשרות מוותיקי הפלמ"ח. שוב התיישבו בחצי גורן אך הפעם, שלא כ' בימים ההם, החליפו הכיסאות את מקום האדמה. לשיר כבר לא היה כוח ואת הסיפורים והזיכרונות סיפרו לתוך מיקרו' פון. ובין ציבאט אחד לשני שוחחו ותיקי הפלמ"ח על מניות, אשראי בנקאי, שער איגרות חוב, כיאה לאנשי הצמרת הכלי כלית של עכשיו, כי ביניהם היו מנכ"ל צ"מ, מנהל מיספנות ישראל, מנהל אוצר השליטון המקומי והמפקח על הבנקים.

יגאל אלון גליב, שהיה פעיל בעלייה ב', סיפר כיצד אורגנו הדרכונים המזוייפים לו ולחבריו שפעלו בשליחות באירופה. כשהחל מפרט, לא התאפק ידיו מהפלמ"ח ועמיתו לסיעת של" — מאיר פעיל — וקרא: „ומזה צמח אחר-כך הפשע ה' מאורגן!“

יגאל אלון גוף באומרו: „מה זה, קריאות ביניים בתוך הסיעה? איפה ה' אחרות? — אך פעיל לא נשאר חייב תהיב: „הסקנה ללמוד מכך, אנשי המערך, כמה דברים.“

מאחר יותר סיפר מישו אגדה בדוי אית, שנדמה היה שלא תסתיים עד הב' קר. חיים גורי נזכר שהנאום הארוך בלו' תר' ששמע בפלמ"ח היה של יצחק טבני קין (שבע שעות) ואילו הקצר ביותר ארך 10 שניות בדיוק והיה שייך ליצחק שדה. באותו נאום שהסתכם בשלושה מש' פטים: „את הרובה האנגלי נושא החייל האנגלי, את הרובה הצרפתי נושא החייל הצרפתי, את הרובה האמריקאי נושא ה' חייל האמריקאי. מי ישא את הרובה העיב' רי? — ניסה „הזקן“ לערר את בחורי ה' פלמ"ח באחת השעות הקשות שפקדו או-

כאילו צנח לעולם אחר. יורם, הגשוי לעיתונאות הסאטיריקאנית זיוה יריב*, עוסק בתירגום. אך עיסוקו זה לא הפריע לו לתכנן ולבצע את מלא' כת שיפוך הבית והפיכתו למה שהיה כיום. ללא כל ניסיון קודם בארכיטקטורה ישב יורם לתכנן את הרחבת הבית ולהו' ספת קומה שנייה. התוספת תוכננה בסיג' נון מיומתי עם קשתות וקומורים רבים. כשהגיש על חלונות רבים ככל האפשר שיאפשרו תצפית אל הים שגליו מלחכים את רגלי הבית, השוכן על צוק כורכר תלול מעל לחוף גיבעת עליה על גבול יפו-בתים.

הביצוע ארך שלוש שנים, הושלם ממש בימים אלה והיה נתון כולו בידי יורם שדה.

יחד עם הפועלים הוא הגיה את הלבנים, בנה את הקירות, טיח, צבע, שיקם את הגן רחבהידיים והפך את המקום למשהו שמזכיר יותר ארמון מסיפורי אלף לילה ולילה בבגדד, מאשר בית בדורים תלי אביב באזור של בניינים מתפוררים. אך בדבר אחד לא נגע יורם עליו שמר מכל מישמר: חדרו של אביו, הספרים הכרוכים בכריכתבד נישנה סדורים עדיין בדיוק כפי שהונחו בשעתו עלידי „הזקן“. המטה הפשוטה, האקדה הרובה על הקיר שלידה, שולחנהעץ המגושם שבמרכזו חרט סמל הפלמ"ח, מפת קרבות ישנה על הקיר — כששילוב הספרה והסייפא מומחש היטב מסביב.

יצחק שדה רכש את הבית, שהיה שייך למה שנקרא אז שכונת גביליה, מייד עם תום מלחמת העצמאות ב-1949, ובבית ה' צנוע, עם הגן הפראי רחבהידיים, שמ' תפל אל הים, הפך תוך זמן קצר למקום עלייה לרגל לתלמידיו ורעי, היילי ה' פלמ"ח ומפקדיו. הפלמ"ח פורק אומנם, אך הרוח נשארה ונשארו הזכרונות, הפלי מוסים והיריבות הפוליטית. עד שנפטר ממחלה ממארת היה ביתו פתוח לכל.

בנו, שהיה אז כן חמש שנים, וזכר שהבית היה תמיד מלא. „בגן הבית נער' כו זכאים ענקיים, נשחטו כבשים, היו חגיגות שמשכו ימים שלמים“, תיאר מוזכרונות ילדותו, „היתה כאן בעצם מס' בה אחת בלתיפוסקת, ואחרי מותו ה' פתחה מסורת של התכנסויות וזיכרון, מסור רת שנחלשה קצת בשנים האחרונות.“

סיפורים

על מניות

משום כך לא היתה ההתכנסות שנערכה שם בשבוע שעבר, ספגה אווירת אכל הספר, ובנו כוח אינו מתקשר עם „הזקן“. בזה אחר זה הופיעו לובה אליאב, יגאל אלון, נמרוד אשל, שלמה כהן (הלא הוא „סולמן הגדול“), גבי כהן, אפרים, בנו של ד"ר משה סנה, מאיר פעיל, ערד מסר, יאיר צבן, יוסף טבני קין, משה כרמל, שאול ביבר, עמיקם גר

* בשנים 1964—1961 נמנתה עם חברי מערכת העולם הזה וכיום חברת מערכת ידיעות אחרונות.

רוחו של „הזקן“ שרתה בחלל והביאה עימה מין אווירה מוזרה של גוסטאלגיה, כך, על כל פנים, חשו ידידי ד"ר ותיקי הפלמ"ח, שהתכנסו בבית שבו ביללה את שנותיו האחרונות בטימשת זיכ' רון-קדושים ביפו.

קצת קשה היה לזהות יזוה הקרח, והוא עם שיער השיבה הדליל ושאר בעליי הכרס שיצאו מתוך המכוניות המהדרות היו אלה שנסעו ב-48' בשיירות משוריינים עלובים בואכה ירושלים. היה צורך גם מעט דימיון, כדי לזהות בזו עם האיי פור הסבד שמנסה להסתיר את אותות הזמן ובהיא בשימלת-הערב האלגנטית את יפה' פיות הפלמ"ח, אלה ששמן נקשר עם הקושי והסרפן.

אך למרות השינוי הרב, היו אלה בכל זאת ותיקי הפלמ"ח, שבאו לערב ההת' ייחדות שציינו 25 שנים להסתלקותו של יצחק שדה — „הזקן“ של ההגנה, הפלמ"ח ואחר-כך צה"ל, שנפטר בהיותו בן 62 ב' בית-החולים בלינסון, השבוע לפני 25 שנה. לשעה קלה הם חשו כמו בזמנים ההם או כפי שביטא זאת יגאל אלון שנחשב, בצדק או שלא בצדק, כבולט שבתלמידי דיו של יצחק שדה כשאמר: „כשאני בא לכאן, אני מרגיש כמי שחורר הביתה. למרות השנים הרבות שחלפו מאז הרי בינו לשבת כאן עם יצחק, קיסמו של המקום נשאר כשהיה. אותה הגינה ה' פראית סביב לבית וחדרו של יצחק, שליו סות בנו ייאמר שהיטיב לשומרו כפי שהיה.“

שיפוף

לשם שימור

ראבן יורם שדה, בנו בן ה-33 של „הזקן“, הטיב לשמור על הבית ואף הצליח לשפצו ולהפכו מבית חד-קומתי בן שני חדרים לטירה אוריינטלית קסומה. שכל העובר בשערה ונכנס פנימה חש

כזה היה יצחק שדה.

הוא הבין את התבונה העליונה של כל מנהיג אמיתי: לחנך דור של ממשיכי דרך ולהיות למימחרת.

אלון יצחק שדה היה עוד רחוק מלהיות מימחרת. הוא הקים את חיל השירות במיבצע מזהיר של אימפרוביזציה. הוא השתתף, תחת פקודו של תלמידו, בכל מבצעי הדרום, מעטש המכות ועד לפלישה למצרים. היו אלה מיבצעים שזכו להתיחת הפרשים הצבאיים המהוללים ב' יותר בעולם, ובראשם הקפטן לידל-הארט. ששוחה עליהם ארוכות עם יגאל אלון אחרי המלחמה. כי תורת הפלמ"ח של שדה לא היתה מפגרת לעומת תורת הצבא ה' סדיר האורתודוכסי. אלא להיפך, השתלבה עם התורה הצבאית המתקדמת ביותר, פרי רוחם של לידל-הארט, פולר ושופתים.

אמר יגאל אלון למקטרגים: „קל יותר להפוך פרטיון לחייל, מאשר חייל לפרטיון? — לא כך בעוד שהגנים הבריטיים התחבטו כיצד לנטוע סגולות פרטיוניות בחייל ה' בריטי, השקוע במסורת המעובשת, שקד בגוריון בארץ על התהליך ההפוך — לגרש את הריבוק הפרטיוני מן הגוף שיק ממסורת הפלמ"ח.“

שדה היה האלוף הראשון ש„התפטר“. הוא קיבל מהאופטרופוס על רכוש הנפקי

— הפנקס פתוח. זהו אוסף זיכרונות מלבב מימי ילדותו הראשונים, המעידים על זיכ' רוננו הפנומנלי של תאש. כמעט כל ידידי ד"ר, כולל יגאל אלון, הפצירו בו להתחיל את המלאכה מן הסוף, לכתוב תחילה את הכרך על המאבק ומלחמת העצמאות. אולם מתוך אופטימיותו הרגילה, בביט' חון ויסיפיק לגמור את המלאכה, דחה את ההפצרות. „עכשיו לא יתנו ממילא לפרסם את זה. בעוד כמה שנים, כשלא יישלחו עוד בארץ המושטר ושל בן-גור' יו...“

ואולם ידידיו כבר ידעו או כי הספר לא יכתב לעולם. כי הרופאים אמרו את המילה הנוחאל: סרטן. המחלה שאיש אינו יודע מהי וכיצד לעצרה, צדה את האדם שלא היה לו תחליף.

מסביב לאיש ושלמד פסע את תורת הקונספירציה בקשר קשר של סדירות מדי חד ובמינו. רופאים, ידידים ובני-מישפחה עשו יד אחת להעלים את האמת מעיני שדה. הם עמדו אותו לעשו תכנית לשי' גים רבות („כל המעש שגנים אכזבים כרך אחד...“). כאשר ההתנפחות האופיינית ל' סרטן החלה מסתמנת בבטנו, הסכימו לו הרופא — ד"ר פלר — כי זהו התנפחות הכבד, וכי זה סימן טוב. שדה הסביר

מפלגתי בה"א הידועה, כמסקנה שהוציא מלקח פירוק הפלמ"ח וסיבותיו. ומאחר שתחליט את ההחלטה, תלך עד הסוף, כפי שעשה זאת תמיד.

במיפלגה החחשה, מפ"ם, נתקבצו כל בני השלישית הגדולה מימי תנועות בר הגנה. אולם במיפלגה עצמה נפרדו דרי כיהם. גלילי ורוב חניכיו של שדה, פורישי מפא"י, היו המתונים. ואנשי השומד הצ' עיר, משה סנה ויצחק שדה, היו הקיצוניים.

עם פרוס ועידת מפ"ם בקיץ 1951 נעשו ניסיונות קדחתניים להניע אותו להישאר ג'והאלי בין שתי הרשימות. ששני חזבי דיון העיקריים היו שני הרמ"מים לשעבר — סנה ובחזית-הליכוד לגלילי בחטיבה ל' אחדות העבודה. משלחת של אלופי ה' פלמ"ח ביקרה ליד מיטתו בבית-החולים, דיבחה אותו עד שעוררה את רוגזם של הרופאים. אולם הוא נשאר איתן, הציג את המעמדו וברשימה התל-אביבית אשר בראשה עמד משה סנה.

„כל חמש

שנים...“

מיפועו האחרון, החשוב ביותר, היה כתיבת הכרך הראשון של זיכרונותיו